

VOJENSKÉ FOTBALOVÉ KLUBY NA JESENICKU

Fotbal na Jesenicku a armáda

Fotbal se stal v minulém století nejpobulárnějším sportem na naší planetě a ani Jesenicko nestálo při prudkém rozkvětu této míčové hry na počátku 20. století stranou. Zdá se to neuvěřitelné, ale již v časech císaře Františka Josefa I. měla jesenická kopaná pověst daleko překračující hranice regionu. První fotbalové mužstvo v Jeseníku vzniklo již v roce 1908 a místní DSK Freiwaldau patřil k nejlepším klubům ve Slezsku.¹ Události 1. světové války však poslaly míčové kouzelníky zpod Pradědu do zákopů a s fotbalem byl na několik let konec. Nový rozkvět kopané na Jesenicku nastal po vzniku Československa a vedle řady německých mužstev se v roce 1934 zrodila i česká Slavia Frývaldov. Lví podíl na jejich úspěších měli i vojáci 7. hraničářského praporu z jesenických kasáren, kteří tvořili páteř mužstva. Mnichovský diktát nařizující odstoupení Sudet Německu znamenal konec Slavie a následná válečná apokalypsa 2. světové války pohřbila během několika málo let i existenci německých fotbalových oddílů z Jesenicka. V roce 1945 se tedy v okrese Jeseník začalo s kopanou znovu od začátku a fotbalová mužstva vyrůstala jako houby po dešti. Některá dokázala překročit hranice regionu a stala se stálicemi na fotbalovém nebi, jiná nepřežila prvotní euforii a po několika letech zase zmizela ze scény. Mezi ta, která zazářila jen nakrátko jako meteor, patřila i mužstva z vojenských posádek na území okresu Jeseník. Do jejich osudu, a samozřejmě také do života dalších fotbalových klubů z Jesenicka, se promítaly i dějinné události, které prošly krajem. Invaze vojsk Varšavské smlouvy v roce 1968 například nejen zadusila veškeré zárodky obrodného procesu Pražského jara, ale ve svém dílčím důsledku znamenala i likvidaci tehdy jednoho z nejlepších fotbalových klubů v okrese - Dukly Jeseník. Osudy armád a fotbalových oddílů z Jesenicka se minulém století až příliš často prolínaly. Jen málokdy to ale bylo ku prospěchu fotbalu. A právě přiblížení oněch nedlouhých okamžiků vzájemného pozitivního splynutí vojska a fotbalu je cílem této práce, neboť existence vojenských fotbalových oddílů na Jesenicku je vzhledem k zániku vojenských posádek na území okresu Jeseník už asi jen skutečnou historií.

Organizace fotbalových soutěží na Jesenicku

Počátky fotbalu na Jesenicku spadají do období, kdy ještě české země byly součástí Rakouska-Uherska a napjaté vztahy mezi Čechy a Němci uvnitř monarchie se přenesly i na nově vznikající sportovní odvětví. Fotbalové svazy a jimi organizované soutěže proto vznikaly na nacionálním základě. Na podzim 1901 se zrodil Český svaz footballový a německé kluby se nemohly jako nečlenové zúčastnit jím vypsáných soutěží. Představitelé německého fotbalu v Čechách se v této době nejprve orientovali na Německo. V roce 1901 se podíleli na založení Německého fotbalového svazu (Deutscher Fussball Bund) v Lipsku a zaujali v něm vysoké pozice. Snaha o orientaci na sousední Německo ale dostala těžkou ránu, když v roce 1904 mezinárodní fotbalová federace FIFA rozhodla, že každý klub smí být pouze členem svého národního svazu nikoli země cizí. Německý fotbalový svaz toto rozhodnutí pochopitelně akceptoval a německým klubům z českých zemí členství již od roku 1905 nepovolil. Českým Němcům tedy nezbylo než přejít do Rakouského fotbalového svazu (Oesterreichischer Fussball Verband – OeFV). Mezníkem v dalším vývoji německého fotbalu v českých zemích se stal rok 1911, kdy na valné hromadě zástupců jednotlivých klubů byl z iniciativy OeFV a jako jeho součást 25. 6. 1911 založen Německý fotbalový svaz pro Čechy (Deutscher Fussball Verein für Böhmen) a rok 1913, kdy vznikl Německý fotbalový svaz pro Moravu a Slezsko (Deutscher Fussball Verband für Mähren und Schlesien).³

Také po vzniku Československa vedle sebe po válečném intermezzu znovu zahájily činnost Český svaz fotbalový (ČSF) a Deutscher Fussball Verband für die ČSR (DFV).⁴ Prvním fotbalovým klubem na Jesenicku, založeným již před první světovou válkou, byl DSK Freiwaldau. Ve dvacátých a třicátých letech 20. století došlo k vybudování fotbalových hřišť na řadě míst okresu Jeseník. Ten z hlediska fotbalové územní příslušnosti spadal do Severovýchodní župy (Nordostgau). Vedle DSK Freiwaldau se postupně v soutěžích této župy objevují i mužstva DSV Zuckmantel (Zlaté Hory), DSV Friedeberg (Žulová) a DSV Weidenau (Vidnava). V roce 1934 byl v Jeseníku založen i ryze český klub Slavia Frývaldov, ale jeho existenci přerušily události spojené s mnichovským diktátem a odstoupením Sudet Německu. Německé fotbalové kluby na Jesenicku pokračovaly ve své činnosti, ale fotbalové soutěže nebyly kvůli zářijovým událostem a nepřízní počasí již dohrány. Po připojení Sudet k říši byly německé fotbalové oddíly začleněny do nových organizačních struktur v rámci Německého fotbalového svazu (Deutscher Fussball Bund – DFB). Blížící se konec války znamenal, že fotbalové soutěže ročníku 1944/45 nebyly na Jesenicku rozehrány.

Po válce již nebyl Německý fotbalový svaz v rámci Československa obnoven a německé obyvatelstvo bylo z Jesenicka odsunuto. Naopak s přílivem českého obyvatelstva do okresu Jeseník došlo k masovému zakládání českých fotbalových klubů a svou činnost obnovila i Slavia Frývaldov. Na jaře 1946 byl v rámci Hanácké fotbalové župy (HFŽ) zorganizován Pohár pohraničí a mistrovské soutěže na Jesenicku se rozběhly od ročníku 1946/47⁵. Organizace fotbalových soutěží prošla v následujících desetiletích nesčíslnými úpravami, jejichž popis byl vydal na samostatnou studii. V zásadě lze říci, že soutěže, do nichž kluby z Jesenicka spadaly, byla řízeny v rámci fotbalové župy nebo na úrovni kraje a okresu. Zprvu byla všechna jesenická mužstva zařazena do skupiny A sever III. třídy HFŽ. V dalším ročníku již byla vytvořena samostatná skupina III. třídy pro okres Jeseník, vedle ní se okrese hrála i IV. třída. Župní organizace fotbalových soutěží byla násilně přerušena uprostřed ročníku 1948/49, neboť od roku 1949 se přešlo na sovětský model organizace fotbalových soutěží, hraných systémem jaro – podzim⁶ a fotbalové soutěže byly nově organizovány na krajské a okresní úrovni. V následujících letech byl nejen neustále upravován počet tříd a jejich účastníků, ale změny souvisely i se zánikem okresu Jeseník a kraje Olomouc v roce 1960 a začleněním mužstev do nových organizačních struktur v rámci okresu Šumperk a Severomoravského kraje.

V letech 1969 – 1972 došlo k pokusu o obnovu župního zřízení. Mužstva z Jesenicka byla zařazena do tzv. Středomoravské fotbalové župy, ta ale byla po třech letech zrušena a organizace fotbalových soutěží se vrátila k systému v rámci Severomoravského kraje. K dalším významným změnám došlo v 90. letech 20. století, kdy byla od ročníku 1991/92 obnovena Hanácká fotbalová župa a také v souvislosti s obnovením samostatného jesenického okresu v roce 1996. Poslední závažnou reorganizací bylo zrušení Hanácké fotbalové župy a přechod ke krajské organizaci fotbalových soutěží v rámci obnoveného Olomouckého kraje od ročníku 2002/2003.

Vojenské posádky na Jesenicku

Před první světovou válkou nebyla na Jesenicku trvale dislokována žádná jednotka rakousko-uherské armády. Vojenská posádka sice v Jeseníku existovala téměř po celé 19. století, ale ta byla v roce 1881 přeložena do Opavy. Úvahy o jejím znovuzřízení se objevily na počátku 20. století – územní plán města počítal i s výstavbou kasáren – ale vznik 1. světové války zabránil vlastní realizaci stavby. Po vzniku Československa přišel v rámci obsazení pohraničních území⁷ v lednu roku 1919 do Jeseníku 2. prapor 13. střeleckého pluku, který byl zanedlouho vystřídán 7. hraničářským praporem. Jednotlivé roty praporu byly rozmístěny do Vidnavy, Mikulovic, Zlatých Hor a Jeseníku. V Jeseníku byli vojáci zprvu ubytováni v dnes

již neexistující vile Austria na Gräfenbergu⁸ a dalších budovách ve městě. Přes protesty městských radních⁹ bylo v 1923 rozhodnuto o výstavbě kasáren. V roce 1924 byly zahájeny stavební práce a 29. října 1925 byla Československé armádě předána první budova. Druhá budova kasáren byla dokončena v roce 1931. Hraničáři z Jeseníku se aktivně zapojili do dramatických bojů s jednotkami Freikorpsu na Jesenicku v září 1938. Mnichovský diktát evropských velmocí však znamenal odstoupení Sudet Německu a odchod posledních příslušníků 7. hraničářského praporu z Frývaldova 6. října 1938.¹⁰ Tentýž den byla kasárna za velkého jásotu jesenických obyvatel obsazena jednotkami německé armády. Ta zde zůstala až do květnových dní roku 1945. Její narychlo ustupující oddíly sice na několik týdnů v kasárnách vystřídalí vojáci Rudé armády, ale již v červnu 1945 do frývaldovských kasáren přišli příslušníci nově zformované Československé armády, aby hájili zájmy obnovené republiky ve sporu s novým sousedem – Polskem. Šlo o 1. tankový prapor. V roce 1951 byl do kasáren z Liberce přemístěn 22. pěší střelecký pluk zvaný Aragonský a po čtyřech letech jej nahradil útvar železničního vojska z Liptovského Mikuláše¹¹. Další zásadní změnu v dějinách jesenické posádky znamenal vpád vojsk Varšavské smlouvy na území Československa v noci z 20. na 21. srpen 1968. Následný podpis smlouvy mezi ČSSR a SSSR o dočasném pobytu sovětských vojsk na našem území totiž znamenal, že útvar železničního vojska musel ještě před koncem roku kasárna v Jeseníku opustit a přenechat je okupační armádě. Ta se do nich „nastěhovala“ v prosinci 1968 a sídlila zde až do roku 1990. Na jaře 1990 proběhla jednání o odchodu sovětských vojsk a poslední vojenský transport se sovětskými vojáky z Jeseníku odjel 31. července 1990. Československá armáda v té době už neměla o objekt kasáren zájem a celý areál posádky byl 30. 9. 1990 předán městu Jeseník. Tímto okamžikem také skončila historie vojenské posádky v Jeseníku.

Minulost vojenského útvaru v Mikulovicích je poněkud složitější a na rozdíl od posádky v Jeseníku nebylo toto téma dosud ani dílčím způsobem zpracováno. Počátky zdejšího vojenského prostoru spadají do období, kdy Jesenícko bylo v rámci Sudetské župy (Sudetengau) součástí Velkoněmecké říše. Pravděpodobně v roce 1940 byla v lese mezi Mikulovicemi a Salisovem postavena muniční továrna a tábor s několika desítkami ubytovacích objektů pro vojenské zajatce, kteří v továrně pracovali. Po válce areál sloužil jako sběrný tábor k odsunu Němců z jesenického okresu. Československá armáda začala objekty využívat až od roku 1950, kdy zde byl zřízen vojenský útvar mající za úkol zabezpečovat nově budovanou československou armádu municí a výzbrojí. Zároveň bylo příslušníky PTP postaveno několik dalších budov sloužících jako sklady a kasárna posádky.¹² V roce 2005 byl vojenský útvar zrušen a nemovitosti posádky byly v následujících letech bezúplatně převedeny na obec Mikulovice.

Účast československých vojáků na založení SK Slavie Frývaldov

Jeseník byl před vznikem Československa typickým německým okresem, kde česká menšina tvořila cca 1% obyvatel. Teprve příliv českého etnika především do státních institucí a existence vojenské posádky tento nepoměr mírně korigoval. Je tedy jasné, že fotbalové hnutí na Jesenicku mělo německé kořeny. V roce 1934 ale vedle již existujících německých mužstev vzniklo na Jesenicku i ryze české mužstvo SK Slavia Frývaldov¹³, jehož kádr tvořili zaměstnanci českých správních úřadů a vojáci z jesenické posádky. Dresy byly klasicky slávisticky sešíváné, jen místo hvězdy byla v bílém poli psí hlava, coby symbol hraničářů. Hráči Slavie se s fotbalisty německých klubů z Jesenicka sice utkávali v přátelských zápasech, ale protože mistrovské soutěže byly národnostně oddělené, musela být SK Slavia Frývaldov zařazena do Hammelovy hanácké župy fotbalové (HHŽF).¹⁴ K tomuto období se zachovalo jen minimum informací. Česká frývaldovská jedenáctka hrála III. třídu a k zápasům musela za českými soupeři dojíždět na Šumpersko a Zábřežsko. Občas s tím asi bylo dost

problémů, protože v ročníku 1936/37 si soupeři Slavie ve III. třídě stěžovali na její nespolehlivost a představitelé jesenického klubu museli žádat o revokaci župní valné hromady a o ponechání v soutěži.¹⁵ To se nakonec podařilo a v sezóně 1937/38 Slavia bojovala s Orlem Loštice, SK Ruda n. M, SK Zvole, SK Písařov, SK Český Bohdík a SK Hanušovice v zábřežském okrsku III. třídy. Vedle soutěží v rámci HHŽF nastupovali vojáci ze 7. hraničářského praporu i k pohárovým a přátelským zápasům proti fotbalovým jedenáctkám z jiných moravských posádek.

Vojenské oddíly na Jesenicku v padesátých letech 20. století

Po porážce Německa ve druhé světové válce se do kasáren ve Jeseníku se vrátila československá armáda a svou činnost obnovila i fotbalová SK Slavia Frývaldov. Vedle ní ale vznikaly na okrese Jeseník nové české fotbalové kluby a oficiální mistrovské soutěže se rozběhly v roce 1946. Fotbalový tým byl zakrátko vytvořen i v rámci posádky. Vojáci se přátelsky utkávali s mužstvy z Jesenicka, ale soutěžní zápasy mohla hrát vojenská jedenáctka zprvu jen v rámci svého resortu. To ovšem nikterak nebránilo tomu, aby zvláště talentovaní jedinci v zeleném suknu neposilovali místní Slavii Frývaldov hrající mistrovské soutěže v rámci Hanácké fotbalové župy. Snad nejznámější fotbalovou osobností, která v druhé polovině 40. let v Jeseníku vojákovala a oblékala zároveň dres Slavie i vojenské jedenáctky, byl Slovák Jura Novodomský, jenž byl střelcem par excellence.¹⁶ Nové možnosti pro talentované fotbalisty v době jejich základní vojenské služby se otevřely v roce 1953.¹⁷ Tehdy bylo rozhodnuto, že fotbalové jedenáctky vojenských útvarů se smí účastnit fotbalových soutěží. V nejvyšší fotbalové soutěži okresu – okresním přeboru - se v roce 1953 objevila dvě nová mužstva – PDA Motor a PDA Sokolovo. Zatímco spojitost oddílu PDA Sokolovo s vojenskou posádkou Mikulovice lze doložit, vazba PDA Motor k jesenické posádce je založena jen na mlhavých vzpomínkách pamětníků.¹⁸

PDA Motor se v okresním přeboru objevil hned na počátku soutěžního ročníku na jaře 1953.¹⁹ V konečné tabulce se mužstvo umístilo na šesté příčce. V následujícím ročníku zřejmě oddíl změnil název na PDA Odra²⁰ a počínal si daleko úspěšněji. V konečném hodnocení skončil na druhém místě a měl postoupit spolu s vítězným Spartakem Mikulovice do krajské soutěže.²¹ V roce 1955 se ale ve skupině sever krajské soutěže, kam patřila mužstva z Jesenicka, žádný vojenský klub nevyskytuje. PDA Odra tak zřejmě zanikl, neboť jiné vojenské kluby se v tomto ročníku běžně vyskytují v krajských a okresních soutěžích a například na Jesenicku hrálo okresní přebor již zmiňované mužstvo PDA Sokolovo. Tato událost byla pravděpodobně způsobena odchodem vojáků 22. pěšího střeleckého pluku z kasáren v Jeseníku a příchodem útvaru železničního vojska z Liptovského Mikuláše.

Fotbalový oddíl PDA Sokolovo naskočil do fotbalového přeboru jesenického okresu až v polovině ročníku 1953.²² Přesto stihl z jedenácti odehraných zápasů šest vyhrát a skončil na devátém místě. V ročníku 1954 si vojáci z Mikulovic počínali ještě lépe a vybojovali mezi jedenácti mužstvy pátou příčku. O rok později to bylo již třetí místo a vojáci hodlali zaútočit na postup do krajské soutěže. To se jim také v ročníku 1956 povedlo. PDA Sokolovo okresní přebor suverénně vyhrálo.²³ Nebylo divu. Vždyť v Mikulovicích tehdy sloužili hráči se zkušenostmi z podstatně vyšších soutěží. Hvězdou první velikosti byl pozdější výborný útočník prvoligové Sparty Praha (tehdy hrající pod názvem TJ Spartak Praha Sokolovo) Stanislav Vanžura, dále se do Mikulovic „zatoulali“ Žacký a Kočíš z Trenčína, Benkovský a Žáček ze Slovanu Bratislava a množství dalších hráčů ze soutěží na úrovni kraje. V roce 1957 ochutnala Dukla Mikulovice krajskou soutěž. Šlo o atypický ročník, kdy se začalo na jaře 1957 a končilo v létě 1958, aby bylo možno přejít na tradiční systém fotbalových soutěží hraných v cyklu podzim – jaro. Bohužel uprostřed rozehrané soutěže byl na konci roku 1957 vojenský fotbalový oddíl v Mikulovicích zrušen. Vojáci z posádky však hrát nepřestali. Ti,

kteří neodešli do civilu, posílili mužstvo Spartaku Mikulovice, jež bylo v tabulce beznadějně poslední a dokázali ho na jaře 1958 zachránit v krajské soutěži. Tato praxe poté s určitými výkyvy pokračovala prakticky po celou dobu existence posádky v Mikulovicích a talentovaní fotbalisté „v zeleném“ nastupovali za místní fotbalový klub Spartak Mikulovice.

Dukla Jeseník

Poté, co v polovině padesátých let vystřídal v jesenických kasárnách hraničáře prapor železničního vojska, se opět objevily úvahy o zřízení vlastního fotbalového oddílu. Podle vzpomínek v Jeseníku tehdy sloužících důstojníků²⁴ bylo nejlepším prostředkem ke zjišťování tělesné zdatnosti branců poslat nováčky na hřiště a dát jim fotbalový míč. Do poloviny šedesátých let ale k přihlášení vlastní fotbalové jedenáctky do mistrovské soutěže nedošlo. Tehdejší velitel posádky podplukovník Proclínský se obával zbytečných rozmíšek mezi vojáky a nechtěl dovolit fotbalistům nějaké úlevy. Talentovaní hráči tak nadále „jen“ posilovali mužstvo Jiskry Jeseník.²⁵ Byli to například výborní fotbalisté Gold, Zábojník, Komačka, Huvar nebo Demel. Ke změně došlo až v roce 1965. Nový velitel praporu pplk. Ing. Karel Kutil s myšlenkou založení fotbalového oddílu souhlasil a nově vzniklá Dukla Jeseník se přihlásila do tehdejší nejnižší soutěže – III. třídy. Zprvu měla být zařazena v rámci okresu Šumperk do skupiny A mezi jesenická mužstva, ale pro velký počet mužstev v této skupině skončila nakonec ve skupině B mezi šumperskými mužstvy. Protože při výběru branců se již důstojníci z Jeseníku cíleně zaměřovali na fotbalisty, sešlo se v Jeseníku velmi kvalitní mužstvo, která poráželo své soupeře rozdílem třídy a po suverénním vítězství ve své skupině postoupilo do okresního přeboru. Duklu po příchodu nových „bažantů“ doplnili další výborní fotbalisté a ani v ročníku 1966/67 nenašlo mužstvo konkurenci a válcovalo své soupeře jednoho za druhým. Bylo to způsobeno tím, že na vojnu do Dukly Jeseník přišli mladíci z Ostravska i ze Slovenska mající často zkušenosti z daleko vyšších soutěží.²⁶ Na podzim 1967 odešla první generace vojáků základní služby, kteří hájili barvy Dukly Jeseník, do civilu. Mnozí z nich zamířili do kvalitních mužstev krajského, divizního i vyššího formátu. Například Švrtňa se později stal platným hráčem druholigových Vítkovic a Třince. Další ročníky nováčků již sice neměli sílu týmu z let 1965 – 67, přesto mužstvo Dukly úspěšně vstoupilo do I.B třídy. V ročníku 1967/68 skončila Dukla jako nováček šestá a stala se po Jiskře Jeseník nejlepším fotbalovým oddílem Jesenicka. I na zápasy chodilo stále více diváků a zdálo se, že vojenský tým si najde pevné místo v srdcích fotbalových příznivců. Bohužel srpen 1968 znamenal těžký zásah do života Dukly Jeseník. Železniční prapor musel na konci roku vyklidit kasárna, neboť se do nich nastěhovala okupační sovětská vojska a přestěhoval se do Olomouce. Rozehranou soutěž sice ještě dokončil pod hlavičkou Dukly Jeseník, ale nečekané události se podepsaly i na sportovních výkonech. Dukla nakonec obsadila ve skupině D I.B třídy až poslední místo. Od sestupu však mužstvo zachránila okolnost, že od nového ročníku se přecházelo na župní uspořádání fotbalových soutěží a Dukla se tak udržela v I.B třídě nově zřízené Středomoravské župy²⁷. Zde pak pod názvem Dukla Železničář Olomouc působila ještě tři roky a její existence se uzavřela v roce 1972, kdy bylo toto fotbalové mužstvo zrušeno.

Vojenské fotbalové kluby zanechaly v dějinách kopané na Jesenicku sice nedlouhou, ale přesto výraznou stopu. Nezanedbatelné bylo i působení fotbalistů z místních vojenských posádek v civilních fotbalových klubech v období, kdy tyto vojenské útvary neměly vlastní fotbalový klub. Tento přísun talentovaných hráčů na Jesenicko se definitivně uzavřel po zániku vojenských posádek v Jeseníku (1968) a v Mikulovicích (2005).

Poznámkový aparát:

1. FITZ, R. a kol.: *Freiwaldau-Gräfenberg, Die Kurstadt im Altwatergebirge und die Dörfer im oberen Bielethal*, Ein Heimatbuch, Kirchheim 1987, s 395 – 396
2. Jesenickem je v této studii míněn politický okres Jeseník, který vznikl v roce 1849 a byl tvořen čtyřmi soudními okresy Javorník, Jeseník, Vidnava a Zlaté Hory s celkovým počtem 58 obcí. Představitelem okresu byl okresní hejtman a jeho úřad, který byl podřízen zemskému místodržitelství, resp. slezské zemské vládě v Opavě, od roku 1928 zemskému úřadu spojené země Moravskoslezské v Brně. Uvedený územní rozsah a správní členění zůstalo v podstatě zachováno do roku 1938 s jedinou výjimkou, že obce Mnichov a Železná byly již roku 1869 odloučeny k soudnímu okresu Vrbno a politickému okresu Bruntál. Docházelo jen ke spojování či rozdělování obcí uvnitř územního celku. V říjnu 1938 byl celý okres po mnichovské dohodě obsazen německým vojskem a začleněn do župy Sudety. Po osvobození v roce 1945 byl politický okres Jeseník obnoven ve stejném rozsahu, jak tomu bylo v roce 1938, avšak došlo ke zjednodušení správy. Nebyly obnoveny okresní soudy v Javorníku, Vidnavě a Zlatých Horách a v čele okresní správy stála okresní správní komise, posléze změněná na okresní národní výbor (ONV), který byl podřízen expozituře Zemského národního výboru v Moravské Ostravě. V roce 1949 připadl celý okres Jeseník ke kraji Olomouc a ONV Jeseník správně spadal pod Krajský národní výbor v Olomouci. Pouze obec Heřmanovice byla připojena k okresu Krnov, a tím ke kraji Ostrava. V roce 1960 okres Jeseník zanikl a byl převeden pod zvětšený okres Šumperk, vyjma obcí bývalého soudního okresu Zlaté Hory, které byly převedeny pod okres Bruntál. K obnově okresu Jeseník v původním rozsahu z roku 1949 došlo v roce 1996. Od roku 2003 okres Jeseník existuje pouze jako územní jednotka. Podrobněji in: BARTOŠ, J. a kol.: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848 – 1960*, Olomouc 1994, s 79 – 80
3. Podrobněji se touto problematikou zabýval KRÁL, L.: *Historie německé kopané v Čechách*, Praha 2006, 290 s
4. Vznikl 25. 5. 1919 po sloučení obou předválečných německých svazů na území českých zemí (DFV für Böhmen a DFV für Mähren und Schlesien). KRÁL, L.: *Historie...* s 54-55
5. Nejvyšší republikovou soutěží byla v ročníku 1946/47 tzv. Národní liga, o stupeň níž byly divize a pod nimi župní přebory I. – IV. třídy.
6. Návrat od sovětského modelu k tradičnímu systému „podzim – jaro“ proběhl v roce 1958, kdy soutěže rozehrané na začátku jara 1957 mimořádně končily až na konci jara 1958.
7. Němci v pohraničí nepřijali vznik Československa s nadšením a záhy se pokusili vyhlásit v pohraničí „vzbuřenecké provincie“. Na části severní Moravy a Slezska osídlené převážně německým obyvatelstvem byla vyhlášena provincie Sudetenland.
8. Dnes již neexistující budova v areálu vojenské zotavovny v Lázních Jeseník.
9. Dislokace jednotky československé armády do Jeseníku a výstavba kasáren totiž znamenala dramatické zvýšení počtu českého etnika v jinak jazykově německém regionu.
10. Podrobněji k historii vojenské posádky – TINZOVÁ, B.: *Kasárna aneb vojenská posádka v Jeseníku*, In: *Mikroregion Jesenicko*, měsíční zpravodaj, 2000, č. 12, s 24 – 27
11. Jednalo se o pracovní jednotku, začleněnou do Československé lidové armády, ale spadající pod tehdejší Ministerstvo dopravy. Kasárna v té době nesla označení Vojenský útvar 6846 Jeseník.

12. Vojenský útvar 8189 Mikulovice byl v éře, kdy Československo bylo součástí Varšavské smlouvy, významným muničním skladem, pod který spadaly i podřízené útvary v Mladkově, Králíkách a Hájí u Opavy využívající podzemních prostor bývalého československého opevnění z 30. let 20. století. Ve VÚ Mikulovice a zejména v jeho podřízených složkách byla skladována nejmodernější sovětská raketová technika a útvary podléhaly přísnému utajení.
13. Vlastním iniciátorem založení klubu a jeho prvním předsedou byl přednosta železniční stanice v Jeseníku František Flašar.
14. Tzv. Hammelova hanácká fotbalová župa zahrnovala oblast Olomoucka a Zlínska. Její nejvyšší soutěží byla I.A třída, dále se hrála I.B třída, II. třída a III. třída.
15. Fond SOkA Olomouc, Hammelova hanácká župa fotbalová Holice, Protokolní kniha protestní a hrací komise HHŽF 1936 – 1939.
16. O tom, jakým byl mistrem, snad nejlépe vypovídá stručná zmínka z tehdejšího jesenického týdeníku Hraničář, uvádějící v krátkém popisu zápasu mezi vojenskou jedenáctkou Jeseník a Sokolem Žulová, jenž skočil vítězstvím domácích 9 : 4, že Novodomský vstřelil osm branek vojáků! In: Hraničář, Týdeník pracujícího lidu slezského pohraničí, OV KSČ Jeseník, č. 14, 3. 4. 1948
17. Do té doby pouze ti nejlepší měli šanci naplno rozvíjet své fotbalové kvality. Vojenským fotbalovým mužstvem, které oficiálně nastupovalo v mistrovských soutěžích, byl v roce 1948 založený ATK (Armádní tělovýchovný klub) Praha, který se později proslavil jako Dukla Praha. Po reorganizaci fotbalových soutěží spojených se zrušením žup byly sice v roce 1949 do fotbalových soutěží včleněny některé vojenské kluby – na Olomoucku například VSJ (Vojenská sokolská jednota) Olomouc, ale za rok zase zmizely. K radikální změně došlo až v roce 1953, kdy vojenské oddíly doslova zaplavily fotbalové soutěže. Většinou však nevystupovaly pod názvy míst, v nichž se vojenský útvar nacházel, ale z důvodu utajení pod „fantastickými“ názvy např. PDA Buzuluk, PDA Dělostřelec, PDA Úder apod..
18. PDA (Posádkový dům armády, od roku 1956 jen Dům armády) Sokolovo plynule přešlo v roce 1956 v Duklu Mikulovice a průkazním materiálem pro tento přerod jsou fotografie z vlastnictví Václava Korejčíka. U PDA Motor (resp. Odra) jde jen o povědomí pamětníků – Stanislava Malchera a Josefa Miky - o existenci vojenského fotbalového oddílu v první polovině padesátých let v Jeseníku.
19. V letech 1949 – 1957 se hrálo podle sovětského vzoru systémem jaro – podzim.
20. Změna názvu je obestřena rouškou tajemství, ale jiné posádky než Jeseník a Mikulovice tehdy na Jesenicku neexistovaly a přítomnost fotbalového mužstva z jiného okresu je krajně nepravděpodobná.
21. V článku „Jesenickým sportem“ uzavírajícím hodnocení ročníku 1954 komentoval sportovní redaktor postup PDA Odra slovy „ V krajské soutěži setrvává i nadále Tatran Zlaté Hory a nově do ní postoupí i Spartak Mikulovice a PDA Odra, nedojde-li mezitím ke změně směrnic o účasti vojenských oddílů v civilním mistrovství.“ In: Jesenická vesnice bez mezí, zemědělský zpravodaj jesenického okresu, č. 31, 5. 11. 1954
22. Počet účastníků okresního přeboru se zvýšil z deseti na dvanáct. Spolu s PDA Sokolovo byl zařazeno i B mužstvo Tatrana Zlaté Hory.
23. Tehdejší aktivní hráč a brankář Václav Korejčík, který v Mikulovicích v letech 1956 – 57 vojákoval, ve svých vzpomínkách hovoří již o mužstvu z roku 1956 jako o Dukle, ale fotbalové tabulky krajského listu Stráž lidu uvádějí stále DA Sokolovo. In: Vzpomínky Václava Korejčíka, archiv autora.
24. Vzpomínky tehdejšího poručíka ČSLA z jesenické posádky Štefana Marcinova, sloužícího u praporu železničního vojska v Jeseníku, archiv autora

25. Fotbalový klub v Jeseníku několikrát za dobu své existence změnil název a v letech 1953 – 66 vystupoval pod jménem Jiskra Jeseník. Podrobněji o fotbalovém klubu v Jeseníku MACHÁČEK, P. – KROŠ.O.: Historie fotbalu v Jeseníku 1908 – 2009, Jeseník 2009
26. Pro ilustraci příklad, který hovoří za vše. Jiskra Jeseník se tehdy pohybovala v nižších krajských soutěžích (v ročníku 1965/66 v I.B třídě, v ročníku 1966/67 v I.A třídě Severomoravského kraje). Když jednou její soupeř nedorazil pro poruchu autobusu na Červenohorském sedle a na stadion se již scházeli diváci, bylo narychlo rozhodnuto, že místo mistrovského zápasu dojde k přátelskému utkání s Duklou. Ta, coby účastník okresního přeboru, tehdy k údivu diváků porazila Jiskru 5 : 2!
27. Ve fotbalových soutěžích tehdejšího Severomoravského kraje byla převaha mužstev z Ostravska, což ve výsledku znamenalo, že mužstva z Olomoucka při zřízení nových fotbalových žup nikam nesestupovala. Reorganizace nižších fotbalových soutěží v roce 1969 ale vydržela jen tři roky a od ročníku 1972/73 se opět hrálo v rámci Severomoravského kraje.

Resumé

Fotbal se stal v minulém století nejpopulárnějším sportem na naší planetě a ani Jesenícko nestálo při prudkém rozkvětu této míčové hry stranou. První fotbalovým mužstvem v okrese byl DSK Freiwaldau, který v době před první světovou válkou patřil k nejlepším fotbalovým klubům ve Slezsku. Po vzniku Československa počet fotbalových oddílů na okrese Jeseník vzrostl a tato mužstva se aktivně zapojila do župních soutěží organizovaných Německým fotbalovým svazem v Čechách (Deutscher Fussball Verband für die ČSR). V roce 1934 vzniklo v Jeseníku i první české mužstvo Slavia Frývaldov, jehož kádr ve značné míře tvořili vojáci 7. hraničářského praporu z jeseníckých kasáren. Existence tohoto klubu byla přerušena po odstoupení pohraničních oblastí ČSR Německu v říjnu 1938. Německé fotbalové kluby v okrese sice pokračovaly ve své činnosti, ale konec války a následný odsun německého obyvatelstva znamenal jejich likvidaci. Po roce 1945 naopak došlo k bouřlivému rozvoji nových českých fotbalových klubů a svou činnost znovu zahájila i Slavia Frývaldov. Obnovena byla i přítomnost československé armády v kasárnách v Jeseníku a v roce 1950 byla zřízena vojenská posádka i v Mikulovicích. Mladí fotbalisté z kasáren se stali vítanou posilou jeseníckého i mikulovického fotbalu. V roce 1953 byla povolena účast vojenských oddílů ve fotbalových soutěžích a do přeboru okresu Jeseník byly zařazeny celky PDA Motor z vojenské posádky v Jeseníku a PDA Sokolovo z vojenského útvaru v Mikulovicích. Vojenský fotbalový klub z Jeseníku odehrál jen dva ročníky a poté zanikl zřejmě v souvislosti s odchodem střeleckého pluku a jeho nahrazením jednotkou železničního vojska. PDA Sokolovo v roce 1956 změnil svůj název na Duklu Mikulovice a postoupil do krajské soutěže. Na konci roku 1957 ale náhle ukončil svou činnost a talentovaní fotbalisté z mikulovické posádky v dalších letech oblékali dres Spartaku Mikulovice. Příznivá konstelace k obnovení vojenského fotbalového oddílu v Jeseníku nastala v roce 1965. Nový velitel praporu pplk. Ing. Karel Kutil s myšlenkou založení fotbalového oddílu souhlasil a vznikla Dukla Jeseník. Ta během tří let postoupila ze třetí třídy až do krajské soutěže, ale události ze srpna 1968 a smlouva o dočasném pobytu sovětských vojsk znamenaly odchod československé armády z Jeseníku a zánik vojenského fotbalového oddílu ve městě. Doba vyměřená vojenskému fotbalu na Jesenícku nebyla příliš dlouhá, přesto se fotbalové oddíly z vojenských útvarů v Mikulovicích a v Jeseníku nezmazatelně zapsaly do srdcí milovníků tohoto sportu.